

1 **LM-9 Prinsippprogram**

2 Landsmøtet i 2017 vedtok at "LM 2018 starter arbeidet med nytt prinsippprogram" og
3 Landsmøtet i 2018 vedtok at "Tema for landsmøtet 2019 blir arbeid med nytt
4 prinsipp-program." Arbeidsutvalg for prinsippprogramkomitéen, bestående av Iselin
5 Nybø (leder), Tord Hustveit og Odd Einar Dørum, ble oppnevnt av landsstyret i
6 desember 2017. Den fulltallige prinsippprogramkomitéen ble satt ned av landsstyret i
7 mars 2018. Komitéen er ledet av Iselin Nybø, med Tord Hustveit og Odd Einar Dørum
8 som nestledere. Andre medlemmer er Trine Noodt, Sveinung Rotevatn, Sondre
9 Hansmark Persen (NUV), Tina Shagufta Kornmo, Torgeir Anda, Sofie Høgestøl og
10 Alfred Bjørlo. Varamedlemmer er Ingvild Wetrhus Thorsvik, Trond Åm og Ida Gudding
11 Johnsen. Per Magnus Finnanger Sandsmark var medlem frem til 6. desember 2018, da
12 han trakk seg grunnet ny stilling som er uforenlig med vervet. Alfred Bjørlo trådte da
13 inn i komitéen.

14 Landsstyret besluttet at behandlingen av prinsippprogrammet fordeles mellom
15 landsmøtene i 2019 og 2020. I landsmøtet i 2019 ble de første tre kapitlene av
16 prinsippprogrammet behandlet. Hoveddelen av programmet skal behandles av dette
17 landsmøtet i 2020.

18 Som et resultat av å se hele programmet i sammenheng, både kapitlene som ble
19 vedtatt i 2019 og de som legges frem nå, har prinsippprogramkomitéen har lagt frem
20 en del endringsforslag til kapitlene som ble vedtatt i 2019. Hensikten er å beholde
21 meningsinnholdet, men unngå repetisjoner og få en tekst som henger bedre sammen
22 enn uten disse justeringene.

23 Det endelige forslaget til prinsippprogram ble sendt til fylkeslagene 15. januar, til
24 behandling på fylkesårsmøtene. Endringsforslag sendes direkte inn til landsmøtet.

25 **Struktur og endringsforslag**

26 Dokumentet består av ti kapitler. Det skal behandles i plenumssesjoner på
27 landsmøtet, der debatt og vedtak foregår fortløpende. Plenumssesjonene finner sted
28 lørdag og søndag (se LM-3 Dagsorden). Det åpnes også for endringsforslag til
29 kapittel en, to og tre, som ble vedtatt i fjor.

30 **Endringsforslag må leveres elektronisk innen 3. mars.** Skjema for elektronisk
31 levering av endringsforslag til sak LM-9 Prinsippprogram finnes her:

32 <http://venstre.no/lm2020/LM-09>

33 Skjemaet åpnes for innsending onsdag 15. januar.

34 **Venstres prinsippprogram**

35 **Innhold:**

36 **1: 10 liberale prinsipper**

37 **2: Venstres historiske og ideologiske tradisjon**

38 **3: Venstres samfunns mål: Frihet, fellesskap, framtid**

39 **4: En liberal rettsstat**

40 **5: Statens organisering**

41 **6: Klima og miljø**

42 **7: Velferd og helse**

43 **8: Fordeling av makt og ressurser**

44 **9: Utfordringer i vår tid for det liberale demokratiet**

45 **10: Globale utfordringer krever globale løsninger**

199 **4. En liberal rettsstat**

200 Rettsstaten er en av grunnpilarene i vårt liberale samfunn. Uavhengige domstoler
201 sikrer likhet for loven, garanterte rettigheter og alminnelig rettssikkerhet.

202 Rettsstaten setter også grenser for maktutøvelse, enten det gjelder staten,
203 organiserte interesser eller enkeltmennesker.

204 Å håndheve lov og orden og gi borgerne trygghet for liv og eiendom er blant den
205 demokratiske statens fremste oppgaver. Staten skal alene ha myndighet på dette
206 området. Det er grunnleggende i en liberal rettstat at enhver er uskyldig til det
207 motsatte er bevist, og at enhver anklaget har rett på et forsvar. Den enkelte skal føle
208 trygghet for at lovbrudd vil bli etterforsket og påtalt. Venstre vil sette ofrenes
209 situasjon sentralt i rettspleien.

210 **Frihet, trygghet og personvern**

211 Balansen mellom frihet og trygghet utfordres av misbruk av teknologi, av frykten for
212 politisk motivert terror, organisert kriminalitet og en stadig økende overvåking og
213 kontroll for å møte disse truslene.

214 Friheten har som forutsetning at hvert menneske vernes mot utilbørlig inngripen i
215 privatlivet og at det kan delta i arbeidsliv og samfunnsliv uten å føle seg kontrollert
216 eller overvåket. Derfor vil Venstre ha et sterkt personvern.

217 Den enkelte har eiendomsretten til informasjon om sine personlige forhold, og derfor
218 rett til å kontrollere andres bruk av disse opplysningene. Personlig informasjon skal
219 ikke kunne bli en handelsvare uten den enkeltes samtykke. Det offentliges behov for
220 opplysninger om personers helse, omsorgsbehov eller andre personlige forhold skal
221 være underordnet hensynet til personvernet. Slike opplysninger skal som hovedregel
222 kun innhentes med informert samtykke. Det skal være tilgang på anonyme alternativ
223 slik at det er mulig å utføre dagligdagse gjøremål uten at informasjon registreres og
224 lagres over tid.

225 **Straff**

226 Venstre vil ha en kunnskapsbasert straffepolitikk med mål om rehabilitering og å få
227 kriminelle tilbake til samfunnet. Derfor mener Venstre at straffenivået i samfunnet
228 bør fastsettes ut fra allmenn- og individualpreventive hensyn, ikke et ønske om hevn.

229 Vi ønsker at straffenivået skal senkes, redusere bruken av minstestraffer, og at
230 normalitetsprinsippet (som innebærer at domfelte i prinsippet har samme rettigheter
231 og privilegier som andre borgere) skal legges til grunn for all gjennomføring av straff.
232 Straff skal ikke brukes for å løse sosiale problemer.

233 5. Statens organisering

234 Den liberale staten er sterk, men begrenset. Makt skal deles mellom institusjoner,
235 som må kunne kontrollere og balansere hverandre. All maktutøvelse skal hvile på
236 demokratisk legitimitet, beslutninger skal fattes nærmest mulig dem de gjelder og
237 åpenhet i forvaltningen skal praktiseres på alle nivåer.

238 Den lovgivende makt

239 Stortingets ansvar er å vedta lover og budsjett, samt å kontrollere den utøvende
240 makt. Åpenheten rundt Stortingets arbeid må styrkes, blant annet gjennom innføring
241 av lobbyregister og åpne komitémøter.

242 Det norske demokratiet er representativt. Alle stemmer bør telle likt, noe som
243 innebærer at ordningen med arealfaktor og styringstillegg fjernes, men alle
244 valgdistrikter skal sikres en minsterepresentasjon. Stemmerettsalderen skal være 16
245 år. Det må bli enklere å påvirke personsammensetningen av Stortinget.

246 **Dissens** Trine Noodt ønsker følgende til erstatning for de to første setningene i
247 avsnittet over:

248 *Norge er et land med store forskjeller i areal, avstander og antall innbyggere. Det er*
249 *derfor viktig å tilgodese valgkretser med store arealer og få innbyggere med større*
250 *representasjon på Stortinget. Arealfaktor som en del av valgordningen må derfor*
251 *beholdes.*

252 Folkeavstemninger kan være hensiktsmessige i særlig viktige spørsmål av
253 konstitusjonell art, men skal kun være rådgivende. Det bør åpnes for borgerinitiativ,
254 der forslag som når et visst antall underskrifter løftes direkte inn til behandling i
255 Stortinget.

256 Den utøvende makt

257 I et liberalt demokrati skal ingen offentlige posisjoner gå i arv. Eventuell avvikling av
258 monarkiet må forankres i folkeavstemning.

259 I den offentlige forvaltning er prinsipper som åpenhet, innsyn, likebehandling og
260 forutberegnelighet avgjørende for at den enkelte borger skal kunne gjøre gjeldende
261 sine rettigheter, og beskyttes mot vilkårlig eller urimelig maktbruk.

262 Enkelte deler av statsforvaltningen må sikres større autonomi og faglig
263 uavhengighet enn andre. Dette gjelder for eksempel institusjoner som har til oppgave
264 å drive tilsynsvirksomhet, samt universitets- og høyskolesektoren.

265 Den dømmende makt

266 Alle borgere har rett til å få prøvd sin sak innen rimelig tid, og rett på en rettssikker
267 behandling i tråd med Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Prinsippet
268 om at man skal dømmes av sine likemenn sikrer legitimitet rundt enkeltavgjørelser

269 og folkelig forankring av den dømmende virksomhet. Et sterkt lekmannsinnslag må
270 derfor videreføres.

271 Domstolene må sikres full uavhengighet i sin dømmende virksomhet. Dommere på
272 alle nivåer må ha et sterkt oppsigelsesvern, og bør utnevnes av en egen
273 utnevneskomité der representanter oppnevnt av regjeringen ikke har flertall.

274 **Lokaldemokratiet**

275 Offentlig myndighetsutøvelse bør skje på laveste mulig effektive nivå. Kommuner og
276 fylker må være store nok til å kunne utøve reell makt og kunne skjøtte de oppgaver
277 de er satt til på en effektiv og betryggende måte. Venstre mener flere oppgaver og
278 mer makt skal flyttes til fylkene og kommunene.

279 Det lokale selvstyret bør ta sikte på å inkludere alle borgere i viktige prosesser for
280 det enkelte lokalsamfunn, også mellom valg.

281 **6. Klima og miljø**

282 De siste tiårene har verden gått gjennom en voldsom velstandsøkning. Aldri tidligere
283 har vi levd lengre, hatt større materiell velstand og andelen av verdens befolkning
284 som lever i ekstrem fattigdom falt raskere. Baksiden av denne utviklingen er økte
285 klimagassutslipp som fører til klimaendringer og tap av biologisk mangfold. Dette er
286 nå de største utfordringene menneskeheten står overfor og det å skape en
287 bærekraftig utvikling er den viktigste politiske oppgaven i vår tid.

288 **Bærekraftig vekst – sterkere virkemidler**

289 For å løse klimakrisen mener Venstre vi må ta i bruk den kreative og skapende
290 kraften som ligger i skjæringspunktet mellom næringslivet, politikk og teknologisk
291 utvikling. Skal vi få til grønn vekst kreves det langt sterkere virkemidler enn i dag. Det
292 må koste mer å forurense og natur må vernes sterkere. Når natur og miljø står i
293 konflikt med andre interesser må samfunnet prioritere naturen.

294 For å begrense skadene fra klimaendringer og minimere sjansen for at oppvarmingen
295 kommer ut av kontroll vil Venstre basere all politikk på at vi må lykkes med å
296 begrense oppvarmingen ned mot 1,5 grader.

297 **Samhold for klima og miljø**

298 Klimakrisen og tapet av biologisk mangfold er internasjonale utfordringer og kan
299 bare løses gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid. Samarbeid og handel er
300 med på å bygge tillitt mellom land, slik at det er lettere å påta seg mer ambisiøse
301 klimamål, og gjennom teknologioverføring blir det lettere for alle land å nå
302 klimamålene sine. Venstre mener rike land har et ekstra ansvar for å bidra til at
303 utviklingsland kan nå sine mål.

304 7. Velferd og helse

305 Helse i alt vi gjør

306 En sosialliberal velferds- og helsepolitikk har som mål at hvert enkelt menneske, så
307 langt det er mulig, skal ta ansvar for egen helse, og leve et aktivt og meningsfylt liv
308 uansett alder og livssituasjon. Skole, arbeid, sosialt liv, et sterkt sivilsamfunn og
309 aktiviteter i nærmiljøet er i seg selv helsefremmende og sykdomsbegrensende, ikke
310 minst for å forebygge og avhjelpe psykisk sykdom, ensomhet og rusrelatert sykdom.

311 Helsetjenestene må organiseres med åpne og demokratiske prosesser slik at
312 pasienter, pårørende, helsepersonell og folkevalgte har en reell påvirkningsmulighet
313 til forbedring av tjenestene. Det offentlige helsevesenet skal bære hovedtyngden av
314 helsehjelpen i Norge, men Venstre er positive til at det offentlige helsevesenet er
315 utfylt og supplert med private tilbud og tilbud i regi av ideelle organisasjoner.

316 Autonomi

317 Respekten for menneskets integritet fordrer at det er mennesket selv som fatter
318 beslutningene om eget liv og egen kropp, så lenge det er helsemessig
319 beslutningskompetent og fri fra ytre press. Det skal tungtveiende grunner til for å
320 begrense denne retten.

321 Det betyr at vi ikke skal straffe eller forby handlinger hvor folk kun er til skade for
322 seg selv.

323 Ny teknologi gir oss nye muligheter, også til å påvirke det genetiske og naturgitte.
324 Venstre mener ny teknologi kan være virke frigjørende, og vi vil ta i bruk de nye
325 mulighetene som bioteknologien gir oss. Det er et selvstendig gode at folk får
326 bestemme mer over seg selv og sin kropp.

327 Retten til selvbestemt abort er en viktig og hardt tilkjempet rettighet. Det er kvinnen
328 som skal bestemme om hun vil bære frem barn. For at færre kvinner skal måtte møte
329 i abortnemd ønsker Venstre å utvide kvinners rett til selvbestemt abort.

330 **Dissens 1** *Sondre Hansmark vil erstatte siste setning med:*

331 *Venstre ønsker å sikre kvinner fri abort frem til 18. uke.*

332 **Dissens 2** *Trine Noodt vil erstatte siste setning med:*

333 *Venstre ønsker å sikre kvinner fri abort frem til 12. uke.*

334 **Delt innstilling**

335 *Tord Hustveit, Sveinung Rotevatn, Trine Noodt, Sondre Hansmark og Sofie Høgestøl*
336 *ønsker følgende avsnitt:*

337 Retten til å bestemme over egen kropp innebærer også retten til å avslutte sitt eget
338 liv. Venstre ønsker å åpne for eutanasi under strenge forutsetninger. Helsepersonell
339 skal kunne reservere seg.

340 *Iselin Nybø, Odd Einar Dørum, Alfred Bjørlo, Torgeir Anda og Tina Kornmo ønsker*
341 *følgende avsnitt:*

342 Respekten for menneskets integritet fordrer at det er mennesket selv som fatter
343 beslutningene om eget liv og egen kropp, så lenge det er helsemessig
344 beslutningskompetent og fri fra ytre press. Dette innebærer en rett til å avslutte
345 medisinsk behandling, også når dette medfører en fremskynding av døden.

346 8. Fordeling av makt og ressurser

347 Kunnskap er makt

348 Kunnskap er makt, og den skal være tilgjengelig for alle. Derfor må det være mulig å
349 tilegne seg ulike typer kunnskap gratis, også i framtida. For Venstre er kunnskap
350 nøkkelen til en bærekraftig utvikling av samfunnet vårt. Det er kunnskap som kan
351 bidra til å løse klimakrisen og det er kunnskap som kan sikre at vi også har et godt
352 velferdssamfunn i fremtiden. Da må vi ha et kunnskapssamfunn i verdensklasse.
353 Dette krever sterk allmenndannelse i skoleløpet, for å kunne videreføre demokratiet.

354 Den offentlige skolen skal gi hver enkelt elev et best mulig allment kunnskapsnivå og
355 tro på egne evner. Venstre vil styrke lærerens rolle som kunnskapsformidler med et
356 høyt faglig nivå, og sikre gode lærere i hele landet. Private skoler skal ikke møtes
357 med frykt og forbud, men sees på som positivt supplement. Den offentlige skolen må
358 holde en kvalitet som gjør at de fleste foretrekker denne.

359 Læring er noe som skal skje gjennom hele livet. Vi som samfunn må legge til rette for
360 at borgerne kan tilegne seg ny kunnskap, både på arbeidsplassen og ved
361 utdanningsinstitusjoner.

362 Selv om utdanning og forskning målrettes mot samfunnets behov er det viktig å
363 opprettholde den frie forskningen. Den frie forskningen er nødvendig fordi det ofte gir
364 enestående resultater som ikke er styrt ut fra umiddelbare samfunnsbehov.

365 Opptopping av den offentlige forskningsinnsatsen skal skje gjennom frie
366 bevilgninger til universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner og ikke bare
367 gjennom få, sentralstyrte, programmer.

368 Gode liv over hele landet

369 Folk skal ha makt over eget liv, uavhengig av hvor de bor. Folk skal kunne bo der de
370 ønsker, og fellesskapet skal sikre grunnleggende tjenestetilbud over hele landet.

371 Sterke, livskraftige kommuner med gode, brede fagmiljøer og nok kapasitet til å
372 arbeide aktivt med samfunnsutvikling er avgjørende for vekst og utvikling i distrikts-
373 Norge. Statsforvaltningen må desentraliseres og samordnes bedre over hele landet.
374 Det er viktig for å nå liberale mål om maktspredning, nærhet til ressurser og å bryte
375 ned dagens sterke sektor-tankegang i statsapparatet – samtidig som den
376 teknologiske utviklingen gjør det stadig enklere.

377 Rettferdig konkurranse

378 Verdier må skapes før de kan deles. En regulert markedsøkonomi med fri konkurranse
379 legger til rette for innovasjon, nyteknologier og best mulig ressursutnyttelse. Samtidig
380 oppstår ikke verdier i et vakuum. Et velfungerende samfunn er en forutsetning for et
381 vellykket næringsliv. Venstre ønsker derfor en markedsøkonomi som legger til rette

382 for fri konkurranse samtidig som det er behov for en begrenset, men sterk
383 velferdsstat som sikrer muligheter for alle.

384 Norge må bli mindre opptatt av å beskytte seg mot internasjonal konkurranse og å
385 beskytte bestående næringer mot innovasjon. Det internasjonale arbeidet for å
386 begrense de store globale aktørenes markedsmakt må intensiveres. Venstre vil ha
387 offensiv konkurransepolitikk og sterke konkurransetilsyn – både nasjonalt og globalt.

388 Hovedregelen skal være å behandle alle deler av næringslivet likt. Nødvendige
389 støttetiltak skal alltid være utformet slik at de fremmer fellesgoder og omstilling til
390 konkurransedyktig næringsvirksomhet.

391 **Offentlig eierskap og statlig styring**

392 Offentlig eierskap i næringslivet skal begrenses til vitale samfunnshensyn, som
393 viktige kompetansemiljøer, grunnleggende infrastruktur og kontroll med energi- og
394 naturressurser og strategisk landeiendom. Den offentlige eierandelen i slike selskap
395 skal ikke være høyere enn det som er nødvendig for å ivareta formålet.

396 Beslutninger i offentlig sektor som har store konsekvenser for lokalsamfunn bør
397 fattes av folkevalgte som er demokratisk valgte og som har ansvar for helheten.

398 **Ulikhet og arbeidsliv**

399 Arbeidslivet er i stor endring. Endringene er drevet av teknologiske nyvinninger,
400 digitalisering, en åpnere økonomi og globalisering. Venstre er positiv til disse
401 endringene. Samtidig er det nødvendig med tiltak for å unngå at nye måter å
402 organisere bedrifter og arbeid på fører til sosial dumping, svart arbeid og annen
403 arbeidskriminalitet.

404 *Innflytelse over eget liv*

405 I et sosialliberalt samfunn skal enkeltmennesket ha størst mulig innflytelse over eget
406 liv. Det forutsetter politisk og økonomisk frihet gjennom klare rettigheter. Venstre vil
407 ha løsninger som lovfestet minstelønn og negativ inntektsbeskatning som skal sikre
408 alle en anstendig inntekt. Der det er behov vil vi ha allmenngjøring av tariffavtaler.
409 Det er samtidig viktig å holde fast på arbeidslinjen. Med økende levealder er det
410 nødvendig å øke pensjonsalderen og stimulere folk til å stå lenger i arbeid.

411 *Trepartssamarbeid*

412 Venstre la grunnlaget for trepartssamarbeidet og vil styrke dette som fundamentet
413 for et godt arbeidsliv. Vi ønsker sterke og uavhengige fagorganisasjoner og
414 arbeidsgiverorganisasjoner for å sikre medbestemmelse og rettferdighet i
415 arbeidslivet

416 *Grønn og bærekraftig skatt*

417 Venstre vil ha et skattesystem som sørger for at folk velger grønt, som fordeler
418 skattebyrden på en rettferdig måte, som bidrar til nødvendig omfordeling og som
419 ikke unødig hemmer verdiskapning. Brede skattegrunnlag og lave satser sørger for at
420 ulempene fra skatter blir minst mulig. Eksempler på dette er å vri skatten i retning
421 eiendom og grunnrente.

422 **Dissens** *Trine Noodt vil stryke siste setning*

423 9. utfordringer i vår tid for det liberale demokratiet

424 Demokrati og frihet kan aldri tas som en selvfølge, men må kjempes for på nytt og
425 på nytt. Det er folkets og politikernes ansvar. Samfunnets institusjoner må garantere
426 for rettferdighet og rettssikkerhet. De skal motvirke maktmisbruk, overgrep og
427 undertrykkelse – alle steder og på alle nivåer. Det liberale samfunnssystem er det
428 beste grunnlaget for denne kampen, fordi det bygger på den enkeltes frihet og
429 ansvar, og på maktbalanse og maktspredning som sentrale prinsipper.

430 Uavhengige institusjoner

431 For å sikre demokratiet gode vekstvilkår og for å hindre at illiberale krefter vokser
432 frem må domstoler, akademiske institusjoner og mediene sikres uavhengighet og
433 gode vilkår. Særlig er dette viktig i en tid hvor desinformasjon spres raskt gjennom
434 digitale kanaler og det oppleves vanskelig å skille mellom det som er reelle nyheter
435 og det som er falsk informasjon. Akademisk frihet og åpenhet rundt offentlig
436 finansierte forskningsresultater er et viktig demokratisk prinsipp som sikrer
437 allmenheten tilgang til viktig informasjon. Mediene har en nøkkelrolle i å spre
438 informasjon og drive kildekritikk for å sikre en opplyst befolkning.

439 Digitaliseringens utfordringer

440 Digitaliseringens muligheter gir nye utfordringer som registrering og bruk av
441 personlige opplysninger og informasjon som helsedata, fingeravtrykk og biometriske
442 data. I et liberalt samfunn er det grunnleggende at hver enkelt eier sine egne data og
443 selv bestemmer hvem som skal få tilgang til disse. Det er derfor viktig at det
444 offentlige lager lover og regler som ivaretar hver enkelts rett på dette området og at
445 det offentlige selv ikke samler inn og lagrer slike data utover det som er strengt
446 nødvendig og forholdsmessig.

447 Livssyns åpne samfunn

448 Tro og livssyn er dypt personlig, og samfunnet skal sikre og ivareta full trosfrihet.
449 Staten og andre offentlige institusjoner skal være upartiske og ikke knyttet til en
450 bestemt religion, men en livssynsnøytral stat betyr ikke et sekulært samfunn. Det
451 norske samfunn er preget av kristne og humanistiske tradisjoner. Religion og livssyn
452 har en selvsagt plass i det offentlige rom, og staten må bidra med
453 finansieringsordninger som ivaretar prinsippet om likebehandling.

454 **Dissens** Sondre Hansmark vil stryke setningen «Det norske samfunn er preget av
455 kristne og humanistiske tradisjoner.»

456 Fravær av diskriminering

457 I et liberalt demokrati skal alle kunne være seg selv og leve det livet de selv ønsker.
458 Det er majoritetens oppgave å sørge for at minoriteter blir godt ivaretatt og får
459 utfolde seg.

460 Det er i tråd med grunnleggende liberale verdier at alle skal kunne leve åpent med
461 sitt kjønnsuttrykk og sin seksuelle orientering. Venstre vil innføre en tredje
462 kjønnskategori.

463 **Sivilsamfunnets organisering**

464 Et sivilsamfunn og kulturliv bygget på ytringsfrihet og toleranse gir dannelse og en
465 opplyst offentlighet. Sivilsamfunnet er en viktig del av demokratiet og det
466 samfunnsbyggende fellesskap. Frivillige organisasjoner må sikres muligheter til egne
467 inntekter. Offentlige støtteordninger må støtte opp under organisasjonenes frihet og
468 uavhengighet og ikke bidra til å byråkratisere dem. De politiske partiene skal være
469 uavhengige talerør for borgere som deler deres politiske og verdimessige grunnlag.

470 **Ytringsfrihet**

471 For en liberaler henger troen på den frie og åpne debatten sammen med vårt syn på
472 mennesket som et ansvarlig og rasjonelt vesen. For oss er det helt grunnleggende at
473 alle mennesker har rett til å ytre seg og søke oppslutning for sine standpunkter.
474 Retten til å ytre seg skal ikke begrenses, men møtes med andres ytringer, fakta,
475 kunnskap og konkurrerende idéer. Å ha rett til å ytre hva man vil, er imidlertid ikke
476 det samme som å ha rett til å motta offentlige tilskudd. Venstre mener at
477 organisasjoner som oppfordrer til vold og hat ikke skal motta støtte fra det
478 offentlige.

479 **10. Globale utfordringer krever globale løsninger**

480 Vi er alle verdensborgere. De liberale ideene kjenner ingen landegrenser.
481 Markedsøkonomien og tilhørende institusjoner er en nødvendig forutsetning for
482 bærekraftig og grønn utvikling for alle. Når markedsøkonomien og de politiske
483 utfordringene blir globale, må det liberale samfunnssystemet følge etter. Også
484 globale institusjoner må kunne svare overfor borgerne. Liberale rettsstatsprinsipper
485 og menneskerettighetene har universell gyldighet.

486 Autoritære regimer, illiberale og anti-demokratiske bevegelser er en trussel mot
487 menneskenes frihet og verdighet. Kampen mot alle former for diktatur og autoritær
488 ensretting er en fundamental, liberal oppgave. Denne kampen kan aldri vinnes om
489 den føres i strid med liberale prinsipper eller folkeretten.

490 Det sivile samfunn spiller en avgjørende rolle i utviklingen av en global offentlighet
491 og i kampen for en demokratisk og human utvikling.

492 **Økonomisk utvikling og verdighet for alle**

493 Venstres politikk må ta utgangspunkt i de menneskene som er lengst fra frihet,
494 rettferdighet og et godt liv.

495 Venstre vil ha en verden som innfrir FN's bærekraftsmål. Dette krever forpliktende,
496 global politikk for bedre handelsavtaler og bedre bistand. Det er nødvendig med
497 sterkere politisk styring på globalt nivå. FN og internasjonale institusjoner må gis den
498 legitimitet og styrke som er nødvendig for dette formålet.

499 **Menneskenes rett til medbestemmelse og frihet**

500 Venstre vil styrke den globale kampen for demokrati, uavhengige domstoler, fri og
501 uavhengig forskning og kritisk journalistikk. Denne kampen må føres gjennom dialog,
502 respekt for forskjeller, og politisk og økonomisk støtte til liberale krefter. Arbeidet for
503 liberale og demokratiske prinsipper må føres gjennom multilaterale institusjoner med
504 demokratisk legitimitet.

505 I det globale samfunnet må det finnes institusjoner som forplikter, håndhever
506 rettsprinsipper og sanksjonerer brudd på menneskerettigheter. Dødsstraff og tortur
507 kan aldri aksepteres, og det enkelte menneske må kunne stilles ansvar for overgrep,
508 også når statene ikke følger opp sitt straffeansvar.

509 Mennesker har alltid vært på vandring. Retten til å søke lykken for seg selv og sine
510 skal ikke begrenses av hvor i verden man er født. Venstre har et grunnleggende
511 positivt syn på et mangfoldig samfunn hvor folk kommer fra forskjellige kulturer, men
512 likevel respekterer noen sentrale institusjoner.

513 Det er et liberalt ansvar å ta vare på folk som må flykte fra krig, nød og elendighet.
514 Norge skal være en trygg havn for mennesker som trenger det. Venstre vil verne om

515 retten til å søke asyl, og mener at vernet mot retur skal være absolutt hvis personen
516 står i fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen nedverdiggende behandling
517 og straff.

518 **En trygg og rettferdig verden**

519 Overalt blir sikkerheten påvirket av hendelser og utvikling i andre deler av verden.
520 Det er i alles interesse å forebygge terrorisme, løse væpnede konflikter og utrydde
521 pandemier. Borgernes sikkerhet og grunnleggende demokratiske rettigheter krever
522 også kunnskap og reguleringer for at teknologiske framskritt og muligheter ikke skal
523 føre til masseovervåking.

524 Venstres kamp er en kamp mot isolasjonisme og snever nasjonalisme, og vi støtter
525 normen om at en stat ikke har krav på full suverenitet når den ikke beskytter sin
526 befolkning eller ikke ivaretar sine internasjonale forpliktelser. Venstre mener at det
527 skal tungtveiende argumenter til for at intervensjoner som ikke er sanksjonert i FNs
528 sikkerhetsråd, kan rettferdiggjøres.

529 NATO er grunnpilaren for å forsvare Norges grunnleggende sikkerhetsinteresser, men
530 også økonomiske og politiske tiltak må til for å forebygge globale trusler. Venstre vil
531 basere det norske forsvaret på verneplikt.

532 På nytt må det arbeides for atomnedrustning, ikke-spredning av
533 masseødeleggelsesvåpen og kontroll av autonome våpensystemer.

534 Arbeidet for trygghet handler om mer enn militær sikkerhet. For å sikre et trygt
535 verdenssamfunn, krever det en tillit til de institusjonene som er satt til å forvalte
536 tryggheten. Korrupsjon undergraver enkeltstater, regioner og internasjonal handel.
537 Kamp mot korrupsjon er derfor nødvendig både i enkeltstater, i regionalt samarbeid
538 og i bredt internasjonalt samarbeid.

539 Venstre vil arbeide internasjonalt for å beskatte globale selskaper som unndrar
540 beskatning i det landet der aktiviteten eller salget er. Lykkes ikke dette er vi åpne for
541 ensidige nasjonale tiltak.

542 De politiske skillelinjene i Europa går ikke bare mellom høyre- og venstresiden. Det er
543 også tydelige konflikter mellom krefter som ønsker mer internasjonalt samarbeid og
544 krefter som ønsker en mer isolasjonistisk politikk. Venstre er grunnleggende positiv
545 til internasjonalt samarbeid. Vår tids største utfordringer er knyttet til klima og miljø,
546 migrasjon og fattigdom. Disse utfordringene må løses i samarbeid med andre land.
547 Bare gjennom internasjonalt samarbeid kan vi forebygge krig og konflikt og skape
548 fred.

549 EØS-avtalen er Norges viktigste avtale og sikrer fri bevegelse av personer, varer,
550 tjenester og kapital i Europa. Den gir norske bedrifter adgang til verdens største
551 økonomi.

552 Venstre mener at EØS-avtalen har tjent Norge godt, men ønsker på sikt å delta i de
553 demokratiske institusjonene i EU gjennom et EU-medlemskap, der det lages gode
554 løsninger for fiskeri og landbruk og tas en separat vurdering av eventuell inntreden i
555 eurosonen. Medlemskapet må avgjøres etter folkeavstemning og Venstres
556 folkevalgte skal respektere resultatet.

557 **Dissens** *Odd Einar Dørum, Trine Noodt, Torgeir Anda og Tina Kornmo ønsker*
558 *følgende til erstatning for siste avsnitt:*

559 *Norge har så langt valgt å regulere sitt samarbeid med EU gjennom EØS-avtalen,*
560 *som har tjent Norge godt. Venstre mener at et eventuelt norsk EU-medlemskap skal*
561 *avgjøres etter folkeavstemning og Venstres folkevalgte skal respektere resultatet.*